

Hapishanelerdeki Çocuklar için Acil Çağrımızdır!

6 Şubat 2023 tarihinde, binlerce insanın hayatını kaybettiği iki büyük deprem yaşayan Türkiye’de, 12-18 yaş aralığındaki mahpus çocuklarla birlikte, mahpus annelerinin yanında kalan 0-6 yaş aralığındaki çocuklar, kapalı ceza infaz kurumlarında tutulmaya devam ediyor¹. Hapishanelerdeki çocukların bir kısmı depremden doğrudan etkilenmişken, diğer çocuklar da bu felakete tanıklık ediyor. Bununla birlikte, kamuoyuna yansıyan hapishanelerdeki şiddet vakaları² da mahpus çocukların güvenlik ihtiyacının karşılanması konusunda ciddi endişelere yol açıyor.

Bir çocuğun kendisinin ya da yakınlarının, afete doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalması travmatik bir olay olduğu gibi afete tanık olmak da çocuklar için zorlayıcı bir deneyimdir. Travma yaşayan bir çocuk, travmanın kalıcı etkilerinden korunabilmek için güvendiği kişilerle bağ kurarak güven duygusunu yeniden inşa etmeye, hakkında endişe duyduğu kişilerin güvende olduklarını görmeye, duygularıyla baş etmesine destek olacak kişilerle bir arada bulunmaya ve duygularını dışa vurup destek alabileceği bir ortama ihtiyaç duyuyor. Ailelerinden, evlerinden uzakta olan, dışarıdan her an haber alma şansı bulunmayan, güvendikleri yetişkinlerin ilgisinden mahrum kalan, sürekli kapalı ortamda tutulan hapishanelerdeki çocuklar ise depremin etkilerini daha farklı yaşıyor. Deprem sırasında kapalı kurumda bırakılmış olmak, istediği zaman çıkmayacağını bilmek, yeniden deprem olma ihtimalini düşünmek, hem kendisi hem sevdiği için kaygılanmak; çocukların psikolojik iyi olma halinde önlenmesi güç hasarlar bırakma riski taşıyor.

Türkiye’nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye (BMÇHS) göre özgürlüğünden yoksun bırakılan çocukların *“insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak”* (Madde 37) ve *“durumları ile orantılı ve kendi esenliklerine olacak şekilde”* (Madde 40) muamele görmesi, çocukların hakkıdır. Bu maddelerin yanında, çocukların yaşadıkları travmatik olayın ardından kapalı kurumda kalmaya devam etmeleri BMÇHS tarafından tanınan çocuğun yüksek yararı ilkesinin (Madde 3), gelişim (Madde 6) ve sağlık haklarının (Madde 24) ihlalidir!

Bu nedenle, başta Adalet Bakanlığı olmak üzere; Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Hâkim ve Savcılar Kurulu (HSK), Türkiye Barolar Birliği (TBB)Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, TBMM Hükümlü ve Tutuklu Alt Komisyonu, TBMM Çocuk Hakları Alt komisyonu, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Kamu Denetçiliği Kurumu ve tüm ilgili kurumları; işbirliği içinde çalışarak aşağıdaki taleplerle ilgili yükümlülüklerini yerine getirmeye çağırıyoruz.

¹ Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü’nün yayınladığı istatistiklere göre 01.02.2023 tarihi itibarıyla toplam 1680 çocuk tutuklu olarak kurumlarda tutulmaktadır. Hükümlü çocuklar, Covid-19 izni ile halihazırda kurumlar dışındadır. Bakanlık tarafından mahpus çocuklara yönelik istatistikler ayrıştırılmış veri olarak güncellenmediği gibi, mahpus annelerin yanında kalan 0-6 yaş grubundaki çocukların sayısı da açıklanmamaktadır. <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/6022023152047istatistik-5.pdf> Erişim Tarihi: 13-02-2023

² Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü’nün 2023/3 numaralı basın açıklaması <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/hatay-t-tipi-kapali-ceza-infaz-kurumu-hakkinda-basin-aciklamasi09022023125942> ve Ceza ve Tevkif evleri Genel Müdürlüğü’nün 2023/4 numaralı basın açıklaması <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/hatay-t-tipi-kapali-ceza-infaz-kurumuna-ait-oldugu-iddia-edilen-goruntulerle-ilgili-basin09022023010612> Erişim Tarihi: 09-02-2023

HSK, TBB ve yargı faaliyetinin öznelere olan avukat, hâkim ve savcılardan;

- Çocukların tutuklu yargılanmasından ivedilikle vazgeçilmesini, çocuklar için tutuklamanın en son çare olmasına yönelik temel ilkenin dikkate alınmasını, yaşanan depremin etkileri göz önüne alınarak çocukların tahliyeleri yönünde harekete geçilmesini, tahliye kararları verilirken çocuğun korunma ihtiyacına ilişkin koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınmasını,
- Anneleriyle birlikte hapisanede tutulan çocukların yüksek yararı için, anne mahpusların ev hapsi gibi hapisane dışı çözümlerle tahliye edilmesini,
- Afet bölgelerindeki hapisanelerde olup farklı illerdeki kurumlara sevk edilen ya da afet bölgesinde yargılamaları devam eden mahpus çocukların ve çocuğuyla birlikte kalan mahpus annelerin adil yargılanma haklarının gözetilmesini;
- Mahpus avukatlarının da depremden zarar görmesi durumunda, mahpusların hukuki destekten faydalanma haklarının olumsuz etkilenebileceğinin dikkate alınarak bu konuda gerekli tedbirlerin alınmasını,

Çocukların tahliyeleri gerçekleşene kadar, Adalet Bakanlığından;

Çocukların tutulduğu tüm ceza infaz kurumlarında sosyal hizmet uzmanları ve psikologların görev yaptığı kriz masalarının kurularak, her çocuğun afet nedeniyle oluşan ihtiyacının tespit edilmesini ve ihtiyaçlar doğrultusunda çocuğun esenliğini koruyacak adımların atılmasını; bu doğrultuda,

- Çocukların, afet bölgesindeki yakınlarından haber almalarının sağlanmasını, aileleri ile sağlıklı iletişimlerinin kurulmasını,
- Depremden doğrudan etkilenen çocukların talep etmeleri halinde doğal afet dolayısıyla izinli sayılmasını, ihtiyaçları gözetilerek (ulaşım, harcırah, barınma, sağlık hizmetleri, refakat, şiddetten korunma, ebeveyn/bakım veren/vasi bilgilendirme dâhil içinde buldukları özellikli durumlar da dâhil tüm ihtiyaçları) güvenli tahliye organizasyonunun sağlanmasını, çocuğun korunma ihtiyacının olması halinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirimde bulunulmasını,
- Yakınlarını kaybeden çocuklara mazeret izinlerinin verilmesini, yas hakkına saygı gösterilmesini ve gerekli psiko-sosyal desteğin sağlanmasını,
- Deprem nedeniyle korunma ihtiyacı ortaya çıkan çocukların derhal Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bildirilmesini,
- Mevzuatın³ ceza infaz kurumları idare ve gözlem kurullarına tanıdığı, haftalık açık veya kapalı ziyaret süresini uzatma, üst üste kullanılmayan ziyaret sürelerini toplu olarak kullandırma, haftalık telefonla görüşme sayı ve süresini arttırma, kurum içinde nezaret olmaksızın aile görüşmesi yaptırma gibi ödüllendirmeye yönelik uygulama

³ Hükümlü ve Tutukuların Ödüllendirilmesi Hakkında Yönetmelik, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi İle Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik

olanaklarından çocuk mahpusların ve anneleriyle tutulan çocukların en üst düzeyde yararlanmasının sağlanmasını; mevzuatta zaruri hal olarak kabul edilen deprem nedeniyle, telefon görüşme süre ve sayılarının artırılması yönünde Bakanlık kararı alınmasını; mahpusların görüntülü telefon görüşmesi haklarından faydalanabilmeleri için gerekli alt yapıların tüm kurumlarda ivedilikle tamamlanmasını,

- Bütüncül bir yaklaşım benimsenerek, afetten etkilenen çocuk mahpusların yakınlarına sunulması gereken destekler için ilgili kamu kurumlarına yönlendirme yapılmasını,
- Çocukların başka bir kuruma sevk edilmesine karar verilmesi halinde çocuğun yüksek yararı ve katılım hakkının gözetilmesini, çocukların yakınlarının bulunduğu illerdeki kurumlara sevk edilmesinin tercih edilmesini, sevk sürecinden ebeveynlerinin/bakım verenlerinin/vasilerinin ve avukatların haberdar edilmesini,
- Deprem bölgesinde olup olmadığı fark etmeksizin hapisanelerde tutulan ve depremden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenen tüm çocuklara gerekli profesyonel psiko-sosyal desteğin sağlanmasını, her çocuk için rapor ve takip sürecinin işletilmesini,
- Tüm bu adımlar atılırken afetten etkilenmiş kurum çalışanlarının da çocuklarla doğrudan temas halleri gözetilerek, esenlikleri için gerekli tedbirlerin alınmasını,
- Depremden zarar gören kurum personel ve uzman sayısının fazla olması halinde çocuklara yönelik hizmetlerin aksamaması için ek görevlendirmelerin ivedilikle yapılmasını,
- Çocukların iyilik hallerinin gözetilmesi için tahliye ve psiko-sosyal destek aşamalarında gönüllü uzmanlar, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve meslek odaları ile işbirliği yapılmasını, bu kişi ve kuruluşların sürece aktif katılımlarının sağlanmasını,
- Acilen hapisanelerin ve çocukların, deprem nedeniyle içinde buldukları güncel durum hakkında açıklama yapılmasını, afet yönetimi kapsamında hapisanelerde atılacak adımlardan tüm kamuoyunun düzenli haberdar edilmesini,

Türkiye Barolar Birliği ve ilgili alt kurullarından, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu ve ilgili alt komisyonlarından, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'ndan, Kamu Denetçiliği Kurumu'ndan;

- Bütün bu sürecin çocuğun yüksek yararı doğrultusunda ilerleyebilmesi için izleme ve denetleme sorumluluğunu yerine getirmesini,

**Tüm sürecin şeffaf ve kamuoyu bilgilendirilerek yürütülmesini,
Bütün aşamalarda çocukların ebeveynlerinin/vasilerinin/bakım verenlerinin
ve avukatlarının bilgilendirilmesini,
Hapishanelerdeki tüm çocukların yüksek yararının gözetilerek,
tüm taleplerin acilen gerçekleştirilmesini talep ediyoruz.**

Afet - Çocuk Sivil Koordinasyon Ekibi